

**Antoninus Diana Panormitanus, Clericus Regularis, Doctor
Celeberrimus, Coram S. D. N. Alexandro VII. Episcoporum
Examinator, & Sancti Officij Regni Siciliae Consultor,
Coordinatus, Seu Omnes ...**

Diana, Antonino

Lugduni, M. DC. LXXX.

73. An Christiani remigantes in triremibus Turcarum peccent mortaliter, & incident in excommunicationem, ubi plures alios casus decisos invenies?
Sed in hoc novo ordine fere omnes casus contentos in ...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-76429](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-76429)

vbi sic alserit. *Gravissima questio est, si las espías, que vienen los Reyes en tierras de infideles, y hereges puedan licitamente por el bien de la Christianidad fingirse Turcos, ò hereges, y como tales acudir à sus Templos, usar de sus vestiduras, y otras señales protestativas de falsa setta, &c. Probable opinion es, que sí, y San Geronimo, y Adriano diz en, que aniendo iusta causa es licito fingir extrinsecamente la Idolatria, ò falsa Religión; con tal, que se excuse el escandalo, ni sea el tiempo, en que se deua confessar la F. por precepto affirmativo con la forma dicha en el Documento precedente. Ita ille. Et ratio huius affirmatiuæ sententiæ erit, quia simulatio falsæ Religionis extra illos casus, in quibus obligat præceptum affirmatiuum confitendi fidem, nec est contra id præceptum affirmatiuum fidei, vt patet: nec contra negatiuum; quia, vt suppono, non intendit aliquis per verba, aut ceremonias falsæ Religionis fidem suam negare; tunc enim mentiretur, quod nunquam licet, neque profiteri alienam, sed tantum in ea respectat utilitatem aliquam suam, vel aliorum. Neque etiam huiusmodi simulatio est tunc contra charitatem Dei, aut proximi; quia, vt suppono, abest scandalum infirmorum, & causa subest, propter quam meritò sit negligenda deceptio alterius, qui putet simulantem esse infidelem.*

3. Sed ego negatiuæ sententiæ proflus adhæreo: concedit tamen Bonacina. posse exploratores Principum Christianorum vii signis & vestibus, quæ iuxta regionis consuetudinem adhiberi consueuerunt modò Mahometus, vel aliquis falsus Deus, in ipsis non exprimitur, sicut etiam vesci carnibus diebus in Ecclesia vetitis; non autem licere prædicto viro Synagogas, & Moscheas adire, quo tempore Turcæ ad eas conflunt causa orandi, vel adorandi Mahometum, vel alii idolum; secus autem si adeat Synagogas ad negotium aliquod civile peragendum, vel ad inseruiendum alicui Principi, vel animo inspicendi, aut inquirendi quid ibi agatur, absque intentione non solùm interiùs, sed etiam exterius colendi Mahometum, vel idolum.

Sup. hoc facta in Ref. 68. & n. a. ius eius annor.

RESOL. LXXII.

An instante necessitate licitum sit usurpare vestes, & signa Infidelium, instituta ad cultum & ceremonias falsæ sectæ & legis, & in quibus depictæ sunt imagines Deorum, & in vexillis effigiem Mahometis, Lunæ, Martis, &c?

Et quid faciendum sit ad evitandum aliorum scandalum in supradictis actionibus? Ex p. 5. tr. 7. Ref. 34.

Sup. hoc in Ref. præterita, & supra in Ref. 69. à §. Sed plus. Sed legeam per totam, & aliam eius primæ not.

§ 1. **N**egatiuam sententiam tenet Castrus-Palaus tom. 2. tract. 4. disput. 1. punct. 17. num. 7. Turrianus in 2. 2. tom. 1. disput. 35. dub. 4. Suarez de fide disput. 14. sect. 5. num. 8. & 12. Et ratio est, quia usurpatio illius habitus est simulatio Religionis falsæ, quia illo determinatè significamus observationem Religionis falsæ, etenim vestes illæ nulli alij vsui deseruiunt. Ergo, &c. ita etiam docet ex Syluestro, Toletio, Suarez, Iacobus Gordonus in summa tom. 2. lib. 6. quæstion. 12. cap. 9. §. 2. num. 20.

2. Sed contrariam sententiam in terminis & expressè tenet Azorius tom. 1. lib. 8. cap. 27. quæstion. 4. Sanchez in summa tom. 1. lib. 2. cap. 4. num. 20. quam vt probabilem tenet Coninch de fide disputat. 15. dub. 3. num. 73. conclus. 9. Castrus Palaus vbi supra, & nouissimè docet Duallius in 2. 2. D. Tuoma, tract.

de fide, quæst. 3. art. 3. concl. 3. Ioannes Wiggers in 2. 2. q. 3. art. 2. num. 56. & Hurtado de Mendoza in 2. 2. disput. 48. sect. 4. §. 54. Probat, quia usurpatio illius vestis habet vsus naturales & politicos independentes à significatione cultus illiciti. Ergo urgente graui necessitate possumus licitè illam vestem usurpare. Consequentia patet ex §. 28. Antecedens probatur quia omnis vestis potest calori, frigori & elegantia corporis seruire, nam & manipulus potest esse ad elegantiam, vel alium finem quo differtur signa rerum à signis vocum, quòd vocis natura sua sunt instituta ad significandam rem, vt concipitur à loquente: vnde dicitur signum vocale Religionis alienæ, est simulatio, & vitiosa: res autem natura sua non sunt instituta ad significandum, vnde possumus illis vt independentem ab ea significatione. Ab infidelibus res usurpari ad illicitum suum cultum est rebus omnino per accidens, neque illis admittit significationem naturalem, aut politicam. Nec ego teneo ad illorum consuetudinem urgente graui necessitate, neque do signum quo prudenter in illis circumstantiis censetur determinatè esse infidelis. Secundò probatur, quia si aliqua ratione usurpatio huius vestis esse illicita, esset maximè quia videtur esse quidam cultus, sed non ex omni casu. Ergo. Probo minorem, quia vestis sacerdotalis non est cultus in Deum, sed habitus quo exercentur ceremonie & cultus in Deum, Sacerdos enim Iudaicus non colbat Deum sola impositione mitræ, sed quando sic vestitus mitræ vestitus, aut adolebat incensum: si autem extra templum extraheret mitram, nullum propterea cultum exerceret: sed posset illam extrahere, vel ne caput infrigidaretur, aut vt elegantior mulierculæ videretur. Tandem à priori, quia ex communi gentium consuetudine sunt stratagemata satis familiaria, ad vt ingruente bello alii hostes se dissimulant signis alterorum hostium, tunc enim prudens quisque, qui de facie non nouit eum, quem prope se videt amictum habitu simili suo, debet cohibere asserendum, neque opinari certò illum esse amicum, debet enim timere an sit explorator, an hostis occultus. Itaque in illo casu usurpatio vestis iuxta communem consuetudinem etiam illius gentis, non significat determinatè professionem falsæ religionis, nam & gentes illa eodem stratagemate vtunt in simili periculo, quando autem delunt huiusmodi circumstantiæ, & prudens quisque omnibus consideratis censet nullam esse occasionem induendæ vestis præter intantum assensum falsæ religionis, tunc usurpatio illius vestis est simulatio, & consequenter est contra veritatem, & religionem, in aliis casibus non est, quia de se non est significatiua, vt est loquutio. Ita Hurtado vbi supra, qui rectè etiam in §. 57. docet aduersus aliquos posse Catholicum vt vestibus, in quibus depictæ sunt imagines Deorum, & in vexillis effigiem Mahometis, Lunæ, Martis, &c. Quid autem faciendum sit ad vitandum scandalum in supradictis actionibus, vide Hurtadum in 2. 2. disput. 173. sect. 5. §. 286. & seq. vbi optivè et notat quòd si inimicæ periculum deferendæ fidei in cruciatibus, aut aliis armis, non adesse obligationem ad vitandum aliorum scandalum à dictis actionibus abstinere.

RESOL. LXXIII.

An Christiani remigantes in irremissis Turcarum, peccent mortaliter, & incidant in excommunicationem; Vbi plures alios casus decisos inuenies?

Sed in hoc nouo ordine fere omnes casus contenti in corpore

corpore huius Resolutionis in hoc etiam tractatu supra reperies in suis specialibus, & laicis Resolutionibus. Ex p. 3. tract. 5. & Misc. 1. Resolut. 36.

§. 1. Affirmatiuam sententiam docuerunt Fernandez in exam. Theol. mor. par. 4. cap. 5. §. 4. numer. 6. Vgolinus de cens. Papa reseruatis par. 2. cap. 3. §. 2. Suarez tom. 5. disput. 21. sect. 2. numer. 60. 61. & 62. Paulus Comitulus in resp. mor. lib. 3. quaest. 8. Graffius part. 1. lib. 4. cap. 18. numer. 6. Sayrus de cens. lib. 3. capit. 7. numer. 8. Beja part. 3. cas. 23. Salas in p. 2. tract. 3. disp. 11. sect. 1. de legibus. Nauarrus in man. cap. 17. numer. 63. Toletus in summa lib. 1. cap. 24. & alij; sed si Turca corpora dictorum Christianorum affligunt, isti Doctores animas laesunt, quia si haec opinio esset vera, var, var, & Christianis captiuis.

2. Ideo contrariam sententiam puto omnino sustinendam esse, quam docent 8. Doctores, quos citat, & sequitur Sanchez in sum. tom. 1. lib. 1. cap. 7. n. 18 quibus ego addo Tannerum in 2. 2. D. Thom. disputat. 1. quaest. 9. dub. 5. numer. 144. Villalobos in summa tom. 1. tract. 5. diff. 10. numer. 2. Layman in Theol. mor. lib. 2. tract. 3. cap. 13. numer. 5. Naldum in summa ver. Christianus 2. numer. 6. Reginaldum tom. 2. lib. 2. numer. 119. Turrianum in 2. 2. disput. 9. dub. 3. Filiucium tom. 2. tract. 22. c. 5. numer. 147. Benzoni in tract. de fuga lib. 1. disput. 1. quaest. 4. Soufam in Bull. Cens. cap. 4. disput. 31. numer. 6. Vasquez opusc. de scandalo art. 8. dub. 7. Ortiz in sum. c. 17. numer. 80. Auilam de cens. part. 2. disput. 8. dub. 7. Duardum in Bull. Cen. lib. 2. can. 3. quaest. 13. conclus. 1. numer. 1. & seq. Vegam in summa tom. 1. casu. 118. cap. 2. Rebellum part. 1. lib. 1. quaest. 14. sect. 7. numer. 52. Possunt igitur dicti captiui Christiani contra Catholicos remigare, vel propugnacula aedificare, sarcinas, machinas, & arma necessaria ad bellum asferre. Et ratio est, nam licet peccatum ad quod materialiter cooperantur, perniciosum sit, tamen cooperatio illorum non tam propinqua est, vt sine illa damnum nihilominus inferretur, quia alij non deessent, qui hunc laborem obirent, & actiones supradictae sunt indifferentes. Ergo, &c. Limitanda tamen videtur haec sententia. Primum, si eo loco constituta res ita esset, vt captiui auxilium denegantes, magno periculo Christianos eriperent, vel victoriam illis conferrent; tunc enim bonum Reipublicae Christianae anteponendum erit propriae vitae. Secundum, etiam limitanda est in iis qui tormenta in Christianos dirigit, ignem applicant, quia directe damnum inferunt.

3. Ex dictis deducuntur multi casus in praxi saepius occurrentes; nempe licere famulis cibos condire, & ad mensam ministrare, & lectum sternere concubinae heri & ornare heram meretricem, secundum Azorium tom. 2. lib. 1. 2. cap. vlt. quaest. 8. Sed male addit, licitum esse adducere concubinam in domum heri, vel in alium locum in quo peccaturus est, vel deserte interuentia, aut scripta, in quibus herus petit a concubina, vt ea nocte ad se veniat, etsi norit velle, vt veniat ad fornicandum. Vnde in his duobus casibus, & optime dissentit ab Azorio Rebellius part. 1. lib. 2. quaest. 14. sect. 7. numer. 53. Sanchez in summa tom. 1. lib. 1. c. 7. n. 25. & 26.

4. Item deducitur ex praedictis, licere famulis sternere equum, & herum comitari, & expectare, quamuis norint ipsum ad fornicandum abire; item iussu heri portare aliqua munuscula, vt esculenta ad concubinam, vel aperire ianuam domus concubinae, porrigere cibos, & mensam sternere, si ieiunare nolit, &c. ex eodem principio licitum erit domum meam supra tectici, vel viuario locare.

5. Item ex Caetano, Aragonio, & Bañez in 2. in Ref. 49. 2. quaest. 78. artic. 4. Salonio quaest. 62. art. 5. con- tr. 2. ad vlt. deponere pecunias apud eundem, licet hoc alicui, & melius non admittat, vt Sotus de iust. lib. 6. quaest. 1. art. 5. ad 2. Lessius lib. 2. cap. 20. pra in Ref. dub. 21. num. 184. Azorius tom. 2. lib. 12. cap. vlt. 53. &c. quaest. 2. & alij.

6. Item contra Vasquez opusc. de scandalo, art. 1. dubit. 3. & alios fas erit amico, qui violandi ieiunij causa ad cauponam diuertere cogitur, domum tecum abducere, & cenam ministrare hospitalitatis, vel vrbanae nitatis causa. Ita Layman in Theol. moral. tract. 3. cap. 13. numer. 4. Caetanus in 2. 2. quaest. 147. art. 4. & alij.

7. Item licitum erit cauponibus ministrare cibos soluturo illis ieiunium. Ita Ledesma in sum. tom. 2. tract. 27. cap. 2. concl. 6. diff. 4. Salonio in 2. 2. quaest. 77. artic. 4. contr. 6. post. 3. concl. Martinus Ledesma 2. 2. part. 4. quaest. 17. art. 6. dub. 3. Faustus in Theol. Relig. lib. 1. quaest. 178. numer. 1. & alij contra Fernandez in exam. Theol. p. 2. cap. 8. §. 2. numer. 22. Gabrielem in 4. disputat. 16. quaest. 3. art. 3. dub. 9. & alios.

8. Et tandem contra alios recentiores docet Tannerus 2. 2. D. Thomae, disputat. 1. quaest. 9. dub. 5. num. 144. posse aliquem vendere infideli idolum, aut Iudaeo in Synagoga aedificanda operam locare, si magna egestate prematur. Et ratio horum omnium est, quia praebere alteri proximam materiam peccandi ex se indifferentem ex iusta causa non intendendo eius peccatum, sed ad aliud spectando, non est directe ad malum cooperari; neque vero indirecte; nam illa dicitur indirecta cooperatio, quando quis potest sine suo incommodo, & tenetur abutentis peccatum euitare; quod non accidit in supradictis casibus, in quibus, vt supponimus, adest iusta causa, & necessitas; ergo, &c.

RESOL. LXXIV.

An remigantes, & captiui apud Turcas possint domos Christianorum perfringere, deuastare, & bona supripere?

Et an teneantur restituere damnum, quod ita dederint? Ex p. 5. tract. 7. Ref. 30.

§. 1. Possi dictos captiuos remigare in tiremibus Turcarum, contra plures Doctores satis firmam in 3. parte, tract. 5. resolut. * 36. Difficultas est, an possint, quando, v.g. Turcae descendunt in terras Christianorum, illas deuastare, & bona nostra supripere? Coninch in 2. 2. disput. 31. dub. 7. num. 104. negatiue respondet. Sic enim ait. Notandum nullo modo Christianis in tiremibus Turcarum remigantibus licere depradari, aut incendere res Christianorum, quia hoc per se malum & iniustum est; quod etiam docet Lorca in 2. 2. sect. 3. disput. 51. numer. 10. vbi tamen concedit posse quidem quae alij rapuerunt suis humeris ad naues deferre, vel ad castra.

2. Sed ne addamus afflictionem afflictis, ego puto ex timore mortis contrariam sententiam esse probabilem, quam tenet nouissime Castrus Palaus tom. 1. tract. 6. disputat. 6. punct. 11. num. 12. quia licitum est externis bonis proximi vti, prout necessarium est ad vitandum extremam necessitatem; sed illa deuastare, & supripere, & tradere minanti mortem, est in tali casu necessarium ad illam vitandam: ergo id facere licitum erit. Neque dominus illarum rerum debet esse inuitus, sed potius debet excharitate consentire, neque actionem, prout a te fit iniuriosam reputare: ergo, &c. Et hanc sententiam docet etiam

Hh 4 Molina

Er pro contento in hoc §. Item contra supra in Ref. 67. ad lin. 7. &c.
Er pro contento in hoc §. Item licitum ibidem, §. vlt. ad medium, &c.
Er pro contento in hoc §. vlt. supra in Ref. 64. & in fine Ref. 65. signatex sup. hoc.

* Quae hic est Ref. antecedens, & in Ref. seq. & in Ref. 1. post seq. §. Sexto.